

12 Eylül, Sonraki Yıllar ve TMMOB Mücadelesi: TMMOB BAŞKANLARI KONUŞUYOR PANELİ 15 Eylül 2010

12 Eylül darbesinin 30. yılında Devrimci 78'liler Federasyonu'nun Çankaya Belediyesi işbirliği ile gerçekleştirdiği Akademi 78 etkinlikleri kapsamında 15 Eylül 2010 Çarşamba günü Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde "TMMOB Başkanları Konuşuyor: 12 Eylül, Sonraki Yıllar ve TMMOB Mücadelesi Paneli" gerçekleştirildi.

Etkinliğin açılış konuşmasını Devrimci 78'liler Federasyonu Ankara Başkanı Hüseyin Esertürk yaptı.

Hüseyin Esertürk

Esertürk kısaca Akademi 78 etkinliklerinden bahsettiği konuşmasında şunları söyledi: "Salona bakınca görüyorum ki bugün burada olanların bir kısmı ranza arkadaşım, bir kısmı cürümüm bir kısmı mücadele arkadaşım. Zaten 12 Eylül'de cezaevinde bir yanımda öğretmenler varsa diğer yanımda da mühendisler vardı. Bu ülkenin bütün aydınlık yüzleri cezaevlerine doldurulmuştu. Ve bugün bu zulmün üzerinden 30 yıl geçmiş."

Federasyonumuzun 3 Eylül'den beri yürüttüğü hem 12 Eylül Utanç Müzesi hem de Akademi 78 faaliyetleri kapsamında yürütülen etkinliklerin bugün son günü. Özellikle utanç müzesi oldukça yoğun ilgi gördü. Bizler 12 Eylül'ü her yönüyle, ekonomisinden kültürüne, siyasetine, eğitimine kadar çok yönlü irdeleyip basına, halkımıza ve ilgililerine ulaştırmaya çalıştık. Bugün de bu kapsamda bizleri yalnız bırakmayan sevgili başkanlarıma ve siz değerli konuklara çok teşekkür ediyorum. Ne iyi ettiniz geldiniz, sağ olun, var olun."

Panel yöneticiliğini TMMOB Ankara İl Koordinasyon Kurulu Sekreteri Ramazan Pektaş'ın yaptığı etkinlik bugün aramızda bulunmayan TMMOB organlarında görev almış ve TMMOB'nin son 30 yılında iz bırakmış isimlerin anılması ve panelistlerin özgeçmişlerinin okunması ile başladı. Özgeçmişlerin takdiminden sonra görev yaptıkları dönemlere göre söz verilen panelistlerden ilk sözü 12 Eylül darbesi gerçekleştiğinde Birlik başkanlığı görevinde bulunan Yavuz Önen aldı.

Yavuz Önen

Yavuz Önen Devrimci 78'liler Federasyonu'nu Türkiye yakın tarihine ilişkin bir hafıza yaratma çabalarında dolayı kutlayarak ve TMMOB Ankara İl Koordinasyon Kurulu'na bu etkinlik çerçevesinde davet edildikleri için teşekkür ederek konuşmasına başladı. Önen darbe

sonrası günlerde yaşadığı bir anısını paylaştığı konuşmasının başında şunları aktardı: "1980 darbesinin ne olduğunu dair çok fazla şey söylemeden bir anımı anlatmak isterim, 1980 darbesinde Teoman Öztürk'ten sonra nöbeti ben devralmışım, başkanlık görevindeydim. Darbede beni 1972'de aldıkları adresten aramışlar, bir kapıcı dostum haber etmişti. Ben birlik başkanımı ama beni çok eski bir adreste arıyorlardı, böyle bir garabet vardı. Ben ve ben gibi birçok insan bizi ne zamana alacaklar diye düşünürdük. İki ay sonra Bülent Tanık'la TBMM'ye gittik. Gidişimizin nedeni de şu, komuta konseyi meslek odalarını kapatmış, karar yazılmış ama bir komutan sormuş: 'sanayi ve ticaret odalarını da mı kapatıyoruz?' Sonra bu karar geri dönmüş 'burada karışık bir sorun var' diye, kapatılmadık ve hesaplarımızı da el konulmadı. Fakat bilirsiniz ki üniformalı olmak illa o üniformayı giymek anlamına gelmez kafası ve yüreği üniformalı olanlar da vardır ve ne yazık ki o askeri darbe ortamında bunlar kraldan fazla kralcı işler yaparlardı. Bankalar bizim hesaplara fiilen el koymuşlar, 500'e yakın çalışanımız var, çocuklarımız var, geçim sağlanacak, Odanın kendi ihtiyaçları var. Bıçak kemiğe dayanınca TBMM'ye gittik bir albayın huzuruna çıktık, kurmay albaydı. Girdik gördük ki tüm masalarda yayınlar çalışıyor, meclis tamamen subayların işgali altında. Albay bana döndü ve dedi ki: 'Türkiye'de mühendis ve mimarları komünist yapmak için çok çaba harcadınız, ama belinizi kırdık. Ve şunu da bilin ki sizi asla sevmiyoruz'. Ama biz bunu zaten biliyorduk. TMMOB binası bir yüzbaşı komutanlığında basıldığında o komutan yüzbaşı raftan bir birlik haberlerini alıp yere attıktan sonra üzerinde tepinmişti. Biz bunu biliyoruz bu tarihi bir andır. Bana da zaten 72 yılında Selimiye'de bir sorgu sırasında şöyle demişlerdi: 'bir gün ceza yasalarının size verdiği hükmü yaşayıp çıkarsınız zaman çabuk geçer bunu aşılabilirsiniz bunu sindirebilirsiniz ama asla yok edemeyeceğiniz bir şey var. Alanınızdaki kızıl damgayı asla yok edemeyeceksiniz'. Türk silahlı kuvvetlerinin halkının devrimci sosyalist komünist kesimine karşı tavrı böyleydi, kurumsaldı ve sürekliydi."

Önen 12 Eylül'ün bu ülkede devrimciler için bir süreklilik arz ettiğini ve bu durumun Utanç Müzesi ve Sergisi'nden de çok güzel anlaşılabilirliğini ifade etti ve sözlerini sürdürdü: "Sevilmiyorduk çünkü sistemin can damarlarına, kalbine vuruyorduk, arı kovanına çomak sokuyorduk. Sistemle sorunu olan, sistemle örgütlü mücadeleyi ön plana alan ve sorunları geçmişle bütünleşik tanımlayan bir ortamdı TMMOB. Zaten devrimci

kadrolar TMMOB`de yönetimlere gelmeden önce de TMMOB Odaları çok genel anlamda muhalif odaklardı. Bunun böyle bilinmesi lazım. TMMOB eylemliliği 1970`lerin öncesinde de gelişmiştir. Ama biz TMMOB`ye devrimci bir ruh katma çabasına giriştik. Ben TMMOB mücadelesini devrimci mücadeleye sosyalizm mücadelesine evriltilmiş bir ekibin içinden geliyorum. Bu kadrolar geldiklerinde meslek odalarında çok ciddi bilimsel bir altyapıyı da bulmuşlardır. Biz 60`ların ikinci yarısından itibaren meslek odalarında bir devrimci vektör olmaya başladık. O yüzden 12 Eylül darbesi en çok can acıtan izlerini TMMOB`ye de bırakmıştır. 12 Eylül`le yurt dışına gitmek zorunda kalan 40 bin devrimci arasında çok fazla TMMOB üyesi ya da öğrenci iken bırakıp gitmek durumunda kalan insanlar vardır.”

“TMMOB`de üyelerin kolektif bir toplumsal siyasal tarihi vardır”

Dönemin TMMOB`sinde devrimci kadroların ve TMMOB kitlesinin nasıl bir çalışma anlayışı içinde olduklarını anlatan Önen bir anısına gönderme yaparak sözlerini şöyle tamamladı: “Aslında 12 Eylül`e gidişte ilan edilmemiş bir iç savaş yaşıyormuşuz biz devrimciler bunun hesabını daha sonra ağır ödeyerek öğrendik. Çok fazla insanımız kırıldı, vuruldu, öldürüldü, sürüldü, işinden edildi, sakat kaldı, kayboldu onların anısı önünde saygıyla eğiliyorum. Ve TMMOB eylemliliği kitlesel bir eylemlilikti. Yalnızca mensubu olduğum Mimarlar Odası`ndan TMMOB`ye fiilen çalışan 70`in üzerinde kadro vardı ve bu diğer Odalar için de böyleydi. Bu nedenle kolektif bir toplumsal siyasal tarihi vardır üyelerin TMMOB`de. Dünya örnekleri içinde çok farklı, özgün bir konumu da vardır.

1960`ların ikinci yarısında devrimci kadrolar Mimarlar Odası`nda iyice örgütlenip genel kurulda da görevi devralacağımız zaman İzmir Efes Otelı'nin salonlarındaydı genel kurul. Salonu afişlerimizle donatalım dedik ve Mimarlık Dergimizi kapağında yer alan bir fotoğrafla tarihe bir not düştük. Divan başkanlık heyetinin arkasında ‘Kahrolsun Amerikan Emperyalizmi’, ‘Bağımsız Türkiye’, ‘Sorunlarımız Halkın Sorunlarının bir Parçasıdır’ ve ‘Yaşasın Sendikal Mücadelemiz’ diye dört tane kare var. Başka da hiçbir resim, fotoğraf falan asmamıştık. Bursa`da bir Mimarlar Odası etkinliğinde bize sürekli muhalefet eden bir arkadaşımız bize salonu şöyle anlatıyor: ‘Genel Kurul’u yaşamak için salona girdiğimizde bizim elimizde tuğla standartları tartışıl-

ması için hazırlanmış bir rapor vardı, baktık ki duvarda Marx`ın, Engels`in, Lenin`in, Che`nin fotoğrafları var. “Biz nereye geldik” dedik, “biz bu tuğla standartlarını burada mı tartışacağız” dedik”. Bunu söylerken ben de Bursa`da o etkinlikteydim. Dedim ki: ‘yanlış hatırlıyorsunuz` ve gerçeği anlattım. Bu anekdotu şunun için anlattım: bizim yüzümüz aslında böyle algılanan bir yüzdü. Meslek Odalarındaki devrimci eylemin fotoğrafları bunlardı. Ve 12 Eylül bu yüzü değiştirmek istedi zorla. 1990`larda ‘Meslek Odaları`nda yeniden bir mücadele yükseltilmeli` derken bizler; bazı yöneticiler üyelere 12 Eylül öncesi yüzleri görmek istemediklerini söylüyorlardı. Artık dünya değişmişti, tek kutuplu bir dünya olmuştu, sosyalizmin talihsiz yıllarıydı. Berlin Duvarı yıkılmış, yenedünya düzeninin esasları kuruluyordu. Böyle bir geleneğimiz var, TMMOB`nin yüzü böyle bir yüzdü ve bugün de böyle görülüyor, bu yüz aslında hiç değişmedi.”

Bülent Tanık

Planlarındaki değişiklik nedeniyle yurtdışına çıkması gereken TMMOB eski başkanlarından Çankaya Belediye Başkanı Bülent Tanık panele görüntülü bir mesaj ile katılım sağlayabildi. Tanık`ın mesajı şöyleydi: “Devrimci 78`liler Federasyonu`na etkinlikleri için teşekkür ediyorum. Özellikle Utanç Müzesi Ankara için, Ankara`nın yakın tarihi açısından çok önemli, çok özel bir etkinlik oldu. 12 Eylül TMMOB`nin baskı altına alınması ve kırılması açısından işaret edilmesi gereken bir gündür. Sadece askeri darbeyle değil 12 Eylül`ü hazırlayan süreçle de TMMOB üyeleri bunu kemiklerine kadar hissettiler, yaşadılar. O sürecin yıkımlarını TMMOB üyelerinin, en aktif kadrolarının işkencelerle sürgünlerle yaşadıkları sıkıntılarla hatta bazılarımızın hayatlarını kaybetmeleri ile bizler de yakından yaşadık. 12 Eylül sonrası en önemli gelişmelerden bir tanesi TMMOB örgütlülüğünün mücadele yürüttüğü merkezi yönetim uygulamalarıdır. Ama bütün insan kıymına, kadro kıymına rağmen TMMOB`nin devrimci, toplumcu geleneğinin önüne geçilememiştir. TMMOB bugün hala halkımızın her türlü sıkıntılı durumunda -can siperâne- teknik politikaların ötesinde, özgürlükler ve insan hakları konusunda da savunuculuğunu sürdürmektedir. 1980`lerde TMMOB`nin ayakta tutulmasını sağlayan kadrolar içinde yer almaktan gurur duyuyorum. Panelin geleceğe ışık tutacak bilgi birikimine hizmet edeceğine ve geçmişin kayıt altına alınmasına yardımcı olacağına inanıyorum ve tüm katılımcıları sevgiyle, saygıyla selamlıyorum.”

Bülent Tanık`ın mesajının izlenmesinin ardından 12 Eylül 1980 askeri darbesinin sonrasındaki dönemlerde TMMOB Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini üstlenmiş Teoman Alptürk söz aldı.

Teoman Alptürk

Konuşmasının başında TMMOB`de görev alma sürecinden bahseden Alptürk şunları kaydetti: “68 kuşağının eylemlilikleri ile geçen öğrencilik yıllarımdan sonra 1971`de Yıldız Teknik Üniversitesi`nden mezun oldum ve kendimi Oda`da buldum. Devrimci eylemliliklerle geçen bir öğrencilikten sonra kendime yuva olarak TMMOB`yi seçmiştim. Ama 70 darbesi yetmemişti, 70/80 arası çok yoğun bir şekilde insanları insanlıktan

çıkarak uygulamaların ardından 80 darbesini yaşamak da bize düştü. Darbe oldu, her yer kapandı, malûm nedenlerden herkes bir yerlerde. Pek az sayıda kadro Ankara'da hem odaları hem TMMOB'yi ayakta tutmaya çalışıyoruz. Bu dönemden bir süre sonra derneklerin ve Meslek Odaları'nın genel kurul yapmalarına izin verildi. O dönem kim başkanlıkta yararlı olur diye değerlendirdik Teoman, Bülent, Kaya, Yavuz, Kimya'dan bir kaç arkadaş bir araya geldik. Bülent Tanık başkan oldu ben de yardımcılığı görevine geldim. Bülent başkan oldu ama 19 Eylül direnişi nedeniyle içeri alındı. Korktuğum başıma geldi ve çok acemiymen başkanlıkla karşı karşıya geldim. Paralar bloke edilmiş, gelir yok, hem Odalar yaşayacak hem TMMOB, kışı TMMOB'nin Dost Kitabevi'nin oradaki yerinde paltolarla geçirirdik."

Alptürk 12 Eylül sonrası iktidarlarla olan mücadeleyi ise şu örneklerle anlattı: "O dönem 'TMMOB'nin kapatılmaması için ne yapmalıyız?' diye düşünüyoruz. TMMOB'nin kamu adına ve meslek adına yaptığı çalışmaların ne kadar doğru olduğunu anlatmak üzere TMMOB'nin o güne kadar hazırladığı bütün çalışmaları, raporları ve kitapları bugünkü Dost Kitabevi'nin olduğu yerde sergiledik. Daha sonra bu yaptığımız çalışmaları da anlatmak üzere günün başbakan yardımcısından randevu aldık. Gittik ama tavır aynen şu: '15 dakikanız var, ne diyecekseniz deyin ve çıkın gidin' biz kendimizi anlatmaya çalışırken o dedi ki 'her şeye karşı çıkıyorsunuz'. Dedik ki: 'neye karşı çıkıyoruz', dedi ki: 'nükleer santraller mesela'. Dedim ki: 'anlatmamıza izin verin neden karşı çıktımızı'. 15 dakikalığına girdiğimiz yerden 4 saat 15 dakikada çıktık. Bizden ötürü diledi. Bunların ne kadar etkili olduğunu bilmiyorum ama bu kapatılma muhabbeti bir süre sonra ortadan kalktı. Ortadan kalktı ama TMMOB ve diğer Meslek Odaları'nın yasalarında çok önemli değişiklikler oldu. Bu konuda sözde bizim de görüşümüz alınacaktı, eski yeni kimi bulduysak bu konuda epey çalışma yapmıştık. Belki yazılı olarak görüşümüzü aldılar ama bir kenara attılar ve yine kendi bildiklerini yaptılar. Buradaki en önemli doğrudan genel kurullar ve üyelik konusuydu. Askerlerin üyeliklerini yasakladılar, kamuda çalışanların durumunu değiştirdiler. Eskiden ülkeden ne kadar mühendis mezun olmuşa o sene okulları odalara bildirir ve odalar da bunların kayıtlarının yapılmasının takibini yapardı. Böylece üyelik konusunda bir sıkıntılı süreç başladı. Arkasından da genel kurulları ikiye böldüler. 1. gün genel kurulu yapıyorsunuz, 2. gün yargı denetiminde seçimleri yapıyorsunuz. Böylece genel kurul cazibesi ortadan kalktı. Genel kurula günden oluşturan ve tartışan insanlarla oy veren insanlar ayrılmaya çalışıldı. Ama neyse ki TMMOB gelenekleri bunu aşmayı başarabildi."

"Bu memlekette solcular gelişmeyi istemiyorlar"

"Darbe olmuş çeşitli yasalar üzerinde değişiklik yapılmaya çalışıyor, bir tanesi elektrikle ilgili yasalar. Dağıtım şirketlerinin özelleştirmesi konusunda çalışmalar olduğu söyleniyor. Zaten dağıtım şirketleri TEK bünyesine yeni toplanmış. Başta Gültekin Türkoğlu olmak üzere bir çalışma yapıp bunun ne kadar sakıncalı bir şey olduğunu anlatmaya çalıştık. Bu çalışmayı elden evrakla ilgililerine ilettik. Baktık bir gün televizyonda konuşan Kenan Evren 'bu memlekette solcular geliş-

meyi istemiyorlar, özelleştirmeye karşı çıkıyorlar' gibi laflar etti. Ki bu o günden özelleştirmenin altyapısının hazırlandığı yönünde önemli bir göstergeydi. TMMOB'nin kendi disiplini ve devrimci yapısı bu dönemleri aşma konusunda bizlere yardımcı oldu ve bu günlere gelebildik".

Kaya Güvenç

Alptürk'ten sonra söz alan Kaya Güvenç 12 Eylül öncesi ve sonrası mühendis ve mimarların hayatı kavrayışlarında meydana gelen değişikliklere geçmiş yıllarda yapılan sayısal çalışmalardan örnekler veren bir konuşma gerçekleştirdi. 12 Eylül'ün ekonomi politikasından bahsederek başladığı konuşmasında Güvenç şöyle dedi: "Bu gün 12 Eylül'e başka bir noktadan bizi ilgilendiren bir açıdan bakalım ve 12 Eylül'e şöyle bir tanımla yaklaşalım: mühendis ve mimarın işçi sınıfının bir parçası olarak hissetmesi noktasından bakarsak, emperyalist sistemle sermayenin bir krizi var. 1970'lerde uygulamaya konulan yeni liberal politikalar var, sıkıntı her zaman olduğu gibi kâr oranlarının düşmesinden kaynaklanıyor. Kârlar azalıyorsa bunun başka bir anlamı ücretler yüksek demektir, bunlar arsında böyle bir denge vardır. Sisteme göre şayet kârları yeniden arttırmak istiyorsanız ücretleri mutlaka düşürmelisiniz. İşte 12 Eylül aslında sistemdeki bu yeni hareketlenmenin Türkiye'deki adıdır. Türkiye bunu bir askeri darbeye yaptı ve bütün sonuçlarıyla birlikte bunu yaşadı. 12 Eylül emperyalizme bağımlılığı da pekiştirecek bir yapıyı beraberinde getirmek istiyordu. Turgut Özal MESS başkanlığı başbakan oldu, Abdullah Baştürk DİSK başkanlığı idamla yargılandı. 12 Eylül tablosu budur."

İşçi sınıfına karşı gerçekleştirilen bir harekette TMMOB'nin yerine ve rolüne vurgu yapan Güvenç mühendis mimar kitlesinin işçi sınıfı içinde 12 Eylül'le birlikte nasıl dönüştüğünü şöyle anlattı: "Bir meslek topluluğu düşününki açık ve net bir şekilde 'ben emekçi halkın bir parçasıyım, benim sorunlarım emekçi halkın sorunlarıyla ortaktır dolayısıyla çözümleri de ortaktır' desin. Ortada bir sınıfsal bakış bir sınıfsal duruş vardı ve o nedenle TMMOB 12 Eylül'ün hedefiydi. Çok ilginçtir mühendis ve mimar topluluğunda gerek 1976'da gerek 2006'da yapılan iki ayrı araştırma sonuçlarına göre Türkiye'de işsizlik oranının çok altında bir işsizlik vardır. 1976'da bu oran %1,3'tür, 2006'da 3,6'dır. O tarihlerde Türkiye'de resmi işsizlik rakamları da çok yüksek değildir.

Bir de meslek içi ve meslek dışı istihdam meselesi var ki meslek dışı çalışma da işsizlik olarak değerlendirilirse, 1976`daki rakamlara göre işsiz olan ve meslek dışı çalışan mühendis mimarların toplam mühendis mimarlara oranı %8 iken 2006 da %20`ye çıkmıştır. Yani işsizlikle beraber işçi sınıfının diğer katmanları neyi yaşadysa mühendis ve mimarlar da aynı şeyi yaşamıştır. Esnek çalışma da yeni liberal politikaların ürünüdür yani 12 Eylül`ün ürünüdür. Esnek çalışma koşullarında mühendisler de işçi sınıfının diğer çalışanlarıyla aynı koşullar altındadır. 12 Eylül doğrudan işçi sınıfına karşı bir harekettir ve mühendis mimarlar da buradan kendi paylarına düşeni almışlardır. İki noktayı biraz da ayırtlandırmak lâzım: biri örgüte yansması diğeri de işsizlikle beraber ücretlerin düşürülmesinin yanında sermayenin en önemli silahı sınıf içi rekabet yaratarak gerçek sınıf bilincini ötelemektir.

Örgüt meselesine gelelim önce; 1982 itibarıyla mühendis ve mimarların o zamana kadar hepsinin üye olduğu varsayımı üzerinde durmuştuk. O tarihlerde 110 bin kişi idi bu tarihlerde 700 bin mühendis mimar var. O tarihlerde herkes üyeydi. Ama sonra memurlara siz üye olmayabilirsiniz dendi. Bu durum özel sektörün de işine geldi. O tarihten itibaren üyeleşme oranları düşmeye başladı. 2004`te yaptığımız bir araştırmada o tarihteki mühendis ve mimarların yalnızca %54`ünün odalar üye olduğunu saptadık. 12 Eylül`le birlikte neredeyse %100`den %50`lilere geliyor. Sendikalarda da bugün durum aynıdır. Bugün toplu iş sözleşmelerinden faydalanabilen işçilerin oranı %6 seviyesine düşmüştür 12 Eylül öncesi %40`lar mertebesindeyken. İkincisi üye profilinde de önemli bir değişiklik vardır; sadece bir rakam vermek istiyorum: 1974`te TMMOB üyeleri içinde kamuda çalışanlarının tüm üyelere oranı %80`dir, bu rakam 2006`da %67`ye düşmüştür. Yani TMMOB üye yapısında da ücretliler aleyhine bir gelişme gözlemlenmektedir. 2006 araştırmasına göre Türkiye`de ücretli çalışan mühendis ve mimarların %40`ının TMMOB üyesi olduğunu ve işveren ya da büro sahibi mühendis ve mimarların %80`inin TMMOB`ye üye olduğunun görülmesinde yarar var. 12 Eylül`ün mühendis mimar kitlesinde yarattığı değişimleri okumak açısından bu rakamlar önemlidir.

1976 da mühendis mimarlara göre işsizlik sebepleri arasında birinci sırada yanlış istihdam politikaları gel-

mekteken bu sebep 2006`da üçüncü sıraya gerilemiş ve birinci neden olarak artan mühendis ve mimar sayısı olmuştur. Bu da akıllara mühendis mimar topluluğunda sınıf içi rekabet unsurunun arttığını getirmektedir. 1976`da `TMMOB üyeleri sendikalaşmalı mıdır?` sorusuna `evet` diyenlerin oranı %95 iken 2006`da bu oran %50`nin altına düşmüştür. Yani sınıfsal bir örgüt niteliğini taşıyan sendikalar mühendis ve mimarların gözünden düşmüştür. Bunlara benzer başka örnekler verilebilir bütün bunlar bize şunu göstermektedir: mühendis ve mimar topluluğunun bilincinde bir değişiklik oluşmuştur.

TMMOB 1970`lerde başladığı anlayışı bugün de yönetimler düzeyinde devam ettirmektedir. Tabi burada bir çelişki de var, kitlenin sınıf algısında bir değişiklik yaşanmış ama yönetimler bazında gelenek devam ediyor. Zaten devrimci, sosyalist, komünist kadroların yönetimlerde yer aldığı örgütlerde dönem dönem kadrolar kitlenin önüne geçebilirler. Bu kararlılık TMMOB`yi ayakta tutmaktadır ama tabii bu nereye kadar böyle devam eder sorusunu da sormanın zamanı gelmiştir.

2000 yılında TMMOB, DİSK, KESK ve TTB yoldaşlığında 12 Eylül`ün 20. yılında bir bildiri yayınlamıştık. 12 Eylül`ü değerlendiren, süreci değerlendiren. 10 yıl sonra bugün bakıyorum ki 12 Eylül çok daha fazla konuşulur hale gelmiş. Buradan işçi sınıfı bilinci çıkar, buradan mücadele azmi çıkar.”

Mehmet Soğancı

Panelde son sözü halen TMMOB Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini yürütmekte olan Mehmet Soğancı aldı.

Soğancı konuşmasında TMMOB ile ilk tanıştığı gençlik yıllarından başlayarak TMMOB`nin kararlı ve devrimci tarzının bugünlere nasıl taşındığına ilişkin anlatımlarda bulundu. Soğancı TMMOB eski Yönetim Kurulu Başkanları ile aynı masada oturmaktan her zaman onur duyduğunu söyleyerek başladığı konuşmasını şöyle sürdürdü: “Eski başkanlarla birlikte bir 12 Eylül değerlendirmesi yapmak 12 Eylül`le birlikte TMMOB hangi aşamalardan geçti ve hangi kırılmaları yaşadı, bunun değerlendirmesini yapmak bizim için çok önemlidir. Benim TMMOB`yle tanışmam mühendis olmayı çok istediğim lise yıllara denk geliyor. O sıralar eve giren gazete ve dergiler Yeni Akşam ve Ortam. Bir yazı çok ilgimi çekmişti. İstanbul`u sadece Yeşilçam filmlerinden gören birisiyim, Aydın`da oturuyoruz. Yazı şöyle, ‘bu ülkenin bir mühendis örgütü var ve boğaz köprüsüne karşı’. Bu teknoloji harikasına TMMOB karşıydı, okudum gazetede ve çok etkilendim. Çünkü altında 70`lerde yaratılan yol haritasının dışında bilim ve teknolojinin ışığında çok ciddi bir bilgi birikimi olan bu örgütün karşı çıkması sadece sloganla değildi. Çok ciddi bilimsel bilgiler ve donatılar vardı ve 3. köprü tartışmalarının olduğu bugünlerde de o TMMOB raporunun ne kadar önemli ve gerçekçi olduğunu da ifade ediyordu.”

Üniversite yıllarında ODTÜ ÖTK içerisinde çalışırken TMMOB`nin bütün bir gençlik hareketine kapılarını nasıl açtığını anlatan Soğancı şunları ifade etti: “Konur Sokak`taki bodrum kat –bombalanan yer- bütün ODTÜ ÖTK bildirilerinin zorlu koşullarda basıldığı yerdir. Bütün bir gençlik faaliyetine kapılarını açmış ve onun

her türlü örgütlenmesi noktasında desteğini ifade eden bir yapıdır TMMOB. Sonra 12 Eylül geldi ve 1980`de bitirmem gereken okulu ancak 1985`te bitirebildim. Mezun olunca hemen üye olmuştum ancak hayatın başka alanlarından sonra örgüte tekrar gelişim 1990`lı yıllardır. TMMOB`ye baktığımızda onun ayırt edici özelliğinin 12 Eylül öncesi için zorunlu üyelik olduğunu görüyoruz. Diplomasını alan mühendis, mimar mesleğini icra edebilmek için örgütüne kaydolurdu.

TMMOB Türkiye`de yurtdışındaki emsal örgütlerle hiçbir şekilde yapısı benzemeyen bir iştir. Teoman Öztürk belgeselinde sevgili başkanım 1973`te birlik yönetim kurulunda bir “mücadele” kelimesinin bile geçmesinin 8`e 7 oyla olduğunu söyler. Kırılma noktalarından biridir ve gerçekten böylesi bir örgütte o toplumcu fikirlere, devrimci fikirlere sahip olan, çocuklarımızın geleceği aydınlık olsun diye çaba gösterenlerin, o 70`lerde dünyada esen sol rüzgârların etkisiyle bu örgütün yönetimlerine gelmesi aslında o günden bugüne bir TMMOB olgusunu hayata geçirmiştir. Zorunlu üyeliğin olduğu bir yerde, bıyıkları bize benzemeyen binlerce insanın olduğu bir yerde 1970`lerden bu yana böylesi bir fikriyata asgari düzeyde sahip olanlar yönetimlerde. Burada bir hikâye yazmıştır TMMOB.

Sevgili başkan Teoman Öztürk`ün 1973 yılındaki “Yüreğimizdeki insan sevgisini ve yurtseverliği, baskı, zulüm ve engelleme yöntemlerinin söküp atamayacağının bilinci içinde, bilimi ve teknoloji emperyalizmin ve sömürenlerin değil; halkımızın hizmetine sunmak için her çabayı güçlendirerek sürdürme yolunda inançlı ve kararlı” sözleri o dönemi belirleyen sözlerdir. 1980`de kapatılmadı -beter edildi kapatılmaktan- ve bu yürekli yiğit insanlar örgütü ayakta tuttular.”

Soğancı 1990`lı yıllarda tüm dünyada esen dönüşüm rüzgârlarından TMMOB`nin nasıl çıktığını şu sözlerle ifade etti: “Aslında 90`lı yıllar başka bir dönüşümün de başlangıcıydı. KESK kuruluyordu, toplumsal faaliyetler vardı, insan haklarına yönelik büyük çabalar vardı ve mühendisler mimarlar odalarına daha fazla sahip çıkarak yönetimlere teker teker gelmeye başladılar. Kamudan üye zorunluluğun kalkması bu örgüt için önemlidir. Son dönem Oda ve Şube seçimlerine baktığımızda iktidar yanlısı, özellikle kamunun bürokratları eliyle Odalarımızın devlete bağımlı ve o egemen ideolojisinin ekseninde işler yapan bir TMMOB fikriyatını yaymak için, böyle bir hayatı ele geçirmek için toplumcu, devrimci, sosyalist, ilerici kadrolara karşı aday oldukları, seçimlere katıldıkları görülmektedir.

Ben bugün örgütün icrasında bulunan bir insan olarak değerlendirdiğimde aslında TMMOB`nin bu 12 Eylül`le hesaplaşma sürecini 1998 yılında bitirdiğini düşünüyorum. 12 Eylül`e kadar o biriktirilen her şey üzerinden dumura geçilmiş ama öte yandan bilimsel ve teknik her türlü gelişme olmuş, 12 Eylül`den sonra bütün muhalefet yapıları darma duman edilmiş, duvarlar yıkılmış, ideolojiler kendini ve dünyayı yeniden tanımlarken 1998 yılı TMMOB açısından çok önemli bir yıl olmuştur. Onun 2-3 yıllık bir ön çalışması vardır. 1998 yılında TMMOB ortamında gerçekleştirilen Demokrasi Kurultayı sadece başlıkları ile bile bir 12 Eylül`le vedalaşmadır ve örgütün aslında örgütün kendini yeniden

ifade edebilme özelliğidir. 1970`lerden beri çizilen yol haritasının 1998`e olan iz düşümüdür Demokrasi Kurultayı ile bir örgüt topluca ve oybirliği ile bu ifadeyi kamuoyuna sunmuştur. Ben bu kurultayı TMMOB`nin 12 Eylül saldırganlığını ve depolitizasyonu yırtışı olarak görüyorum. Aynı şekilde 2003`de yine oybirliği ile alınan Mühendislik Mimarlık Kurultayı 1970`ler atılan o temellerin tam da dışı vurumudur. 2003 yılında bu örgütün yönetim kadroları örgütlü yeleri en açık ifadeyle kamuoyuna şöyle demiştir: ‘Mesleki demokratik kitle örgütüdür, demokrat ve yurtsever karakterdedir, emekten ve halktan yanadır, anti-emperyalisttir, Yeni Dünya Düzeni teorilerinin, ırkçılığın ve gericiğin karşısındadır, siyasetin dar anlamını aşar, yaşamın her olayını siyasetle ilişkili görür, barıştan yanadır, insan hakları ihlallerine karşıdır, insanlık onurunun korunmasından yanadır, örgütsel bağımsızlığını her koşulda korur, gücünü sadece üyesinden ve bilimsel çalışmalardan alır, meslek ve meslektaş sorunlarının, ülkenin ve halkın sorunlarından ayrılmayacağını kabul eder, politikanın oluşturulmasında ve uygulanmasında demokratik merkeziyetçi yöntemleri uygular, karar alma süreçlerinde demokratik ve katılımcıdır, bağlı Odaları ile birlikte mühendis, mimar ve şehir plancılarının meslek alanlarını düzenler, üyesinin ve halkın çıkarlarını korur, sanayileşme ve demokratikleşme alanlarında durum tespitleri yapar, politikalar ve çözüm önerileri üretir, ülkenin demokratikleşmesi için çaba sarf eder, kamuoyu oluşturmaya yönelik çalışmalar içinde tartışmasız yer alır, Demokratik Kitle Örgütleri ve sivil toplum örgütleri ile ilkeli ve demokratik işbirliği içerisinde.’

12 Eylül Türkiye`de mühendis mimar hareketinin o uzun soluklu mücadelesinde bir kısa devre yaratmıştı ama TMMOB bu birikimle birlikte 90`lı yıllardan itibaren kendini ciddi anlamda göstermiştir. Bugün de birlik bağımsızlıkçı, eşitlikçi, özgürlükçü bir Türkiye için, insanlarımızın kardeşçe bir arada yaşaması için, mühendislerin sorunlarının asla halkımızın sorunlarından ayrılmayacağı düşüncesi ile bir çaba içine giriyorsa o 12 Eylül öncesi yaratılan değer ve o 12 Eylül`den sonra yaşanan kavganın içerisinde yine o kadroların bu örgütü dik tutma çabası çok fazladır.”

Panel ikinci turda salondan gelen sorulara panelistlerin cevap vermelerinin ardından sona erdi. Panel Yöneticisi Ramazan Pektaş katılımları için “TMMOB Başkanları”na teşekkür etti ve kendilerine çiçek verdi.

